

УДК 101.1+17.023.2+159.942

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.5>

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНОМІРНОСТІ ЯК ОСНОВА ТЕЛЕЕМПАТІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ольга Гончарова

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
соціально-гуманітарний факультет, кафедра філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності
вул. Старопортофранківська, 26, 65000, м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1025-375X>

*Людина стала об'єктом науки про людину
тільки починаючи з того моменту,
як автомобілі стало важче продавати,
ніж створювати.
Жан Бодрійяр, французький філософ,
соціолог, «останній пророк Європи»*

Актуальність проблеми в тому, що поява сучасних технологій і швидкозростаючої цифровізації призвела як до нових можливостей, так і до безпрецедентної глобальної кризи. Світ стає дедалі більш нелюдним, де людині і людськості відводиться все менше місця. І нагальною проблемою є відтворення місця і ролі людини і збереження людяності в технологічному (глобальному) світі сучасної цифровізації, що швидко поширюється. Важливе значення має моральне регулювання пізнавальної та технологічної діяльності. Для адаптації до нових викликів необхідні переоцінка та зміна граничних значень світоглядних універсалій, що визначають культуру. Це стало предметом філософії людиномірності.

Мета дослідження – розробити основи філософії людиномірності для її збереження та розвитку/вдосконалення телеемпатії в новій реальності, де кордони між людиною та інформаційними технологіями стають все більш розмитими, в умовах метакомунікації, надлишку інформації, експоненційного вдосконалення технічного середовища і цифровізації, що постійно зростає.

Результати дослідження – актуалізація питання про необхідність розробки філософії людиномірності як ключового інструменту для осмислення та формування майбутнього суспільства, в якому людина/свідомість, етос/етика/цінності та сучасні інформаційні технології перебувають у постійній взаємодії. Показано важливість телеемпатії як метанавички для ефективної взаємодії та адаптації до складнощів та тонкощів сучасних метакомунікаційних технологій у багатонаціональних та мультикультурних контекстах. Введено поняття третьої сигнальної системи (вірніше такої, що перебуває між першою та другою за І. П. Павловим) – системи внутрішніх станів людини та формування своїх уявлень/своєї картини світу, що ускладнюється в процесі життя.

Ключові слова: людина, людиномірність, людство, цифровізація, цифровий етос, цифровий пафос, цифровий логос, телеемпатія, три сигнальні системи

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними задачами. Сучасна цивілізація перебуває в критичному етапі свого розвитку. Людство дійшло стадії глобалізму і вирішує завдання формування глокальних соціокультурних форм суспільства. Події, що відбуваються в житті окремих країн (локальність 1), впливають

на інші країни (локальність 2), те, що відбувається в одній сфері соціокультурного життя (локальність 3), відразу ж позначається на інших локальності (локальність n). Базові глобальні інституційності як інтегральне ціле розширюються різноманітними локальностями і тим самим локальне, що перебуває в єдності з глобальним, трансформується в глокальне, поряд з чим розвивається глокальна інституційність.

Відбуваються фундаментальні зміни, які оновлюють діяльнісне середовище людини, виникають нові форми кооперації, комунікацій, способи створення, зберігання та передачі інформації.

Сучасний прогрес породив не лише принципово нові можливості, а й безпрецедентні глобальні кризи та глокальні виклики. Загострення цих криз та поява раніше небачених викликів ставлять завдання пошуку та генерації нових форм спілкування та відносин, для реалізації яких необхідні унікальні стратегії, що враховують підвищення мірності соціокультурного середовища.

Філософія людиномірності дозволяє створити стратегії людської діяльності в умовах креативної економіки, на основі несуперечливої відкритої і звичайно безлічі цінностей, що сприяють гармонійному поєднанню ірраціональних та раціональних якостей свідомості. Це відкрите кінцеве безліч цінностей починається з чотирьох:

1. Відкритість та доступність.
2. Культура відповідальності.
3. Інтереси майбутніх поколінь.
4. Унікальність та Універсальність.

Це відкритий список, в якому поява кожної наступної цінності призводить до ще більшого розкриття вже включених до цього безлічі цінностей. Відповідно, ця множина розширюється за допомогою "замикання на відкритість"....

Будь-який новий тип цивілізаційного розвитку потребує вироблення нових цінностей, нових світоглядних орієнтирів. Подолання глобальних криз потребує зміни цілей людської діяльності та її етичних регуляторів. Вкрай необхідний перегляд колишнього ставлення до природи, ідеалів панування, орієнтованих на силове перетворення природного та соціального світу, необхідне вироблення нових ідеалів людської діяльності, нового розуміння перспектив людини. У цьому контексті виникає питання про пріоритетні цінності науки та науково-технічного прогресу. Вихід полягає у відмові науково-технічного розвитку, а наданні йому гуманістичного виміру. Необхідне етичне регулювання пізнавальної та технологічної діяльності людей (включаючи технології соціального управління).

Немає односторонньої детермінації характеру культури методом виробництва, але є складні кореляції цих двох сфер людської життєдіяльності. Їхня взаємодія адекватно описується в термінах самоорганізації, відстежуючи прямі та зворотні зв'язки.

Саме цінності санкціонують той чи інший вид діяльності та його цілі. І тоді проблема стратегії розвитку та трансформації людського суспільства трансформується у проблему прояснення базисних цінностей її культури існуючого та майбутнього людства та пошуку ефективних шляхів трансгресивного переходу. Необхідною умовою такого переходу є трансформація категоріальних структур свідомості людини, революція в умах, відмова від світоглядних уявлень, які вже вичерпали свої можливості як глибинні програми людської життєдіяльності. Потрібна переоцінка цінностей та мутація граничних смислів світоглядних універсалій культури. Саме це є предметом *філософії людиномірності*.

Значення філософії людиномірності. *Філософія людиномірності* як інструмент осмислення змін соціокультурного/комунікаційного середовища внаслідок цифровізації пропонує рамки для розуміння місця та ролі людини в швидкозмінному світі, осмислення

та інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ) в життя таким чином, щоб вони служили розширенню людського досвіду, а не його пригніченню або заміщенню. У контексті інноваційних хвиль та цифрової трансформації *філософія людиномірності* може допомогти формувати стійкі цінності та етичні підходи до використання технологій. У цьому контексті філософія людиномірності стає не просто академічною дисципліною, а ключовим інструментом для осмислення та формування майбутнього суспільства, в якому технології, етика та людський вимір перебувають у постійній взаємодії.

Аналіз наукових джерел та публікацій. Науково-методологічною базою статті є постнекласичні дослідження українських вчених І.С. Добронравової про становлення нелінійного мислення (1990) [1]; І. В. Єршової-Бабенко про психіку як синергетичний об'єкт (1991), концептуальну модель психосинергетики «ціле в цілому» (2005) [2] та концепт "brain-psyche-(mind/consciousness...)" / «мозок-психіка-(розум/свідомість)» (2019) [3]; Н.В. Кочубей про синергетичні концепти в нелінійних контекстах (2009) [4]; Л.М. Богатої про багатомірність мислення (2010) [5]; Ю.О. Мелкова про людиномірність постнекласичної науки (2014) [6].

Джерельною базою статті також є роботи представників одеської школи синергетики, таких як І. А. Доннікова (культурогенна сутність соціальної самоорганізації), В. Б. Ханжи (антропний час в синергетичній парадигмі) та О. Є. Гончарової (філософія людиномірності в умовах цифровізації).

Рішення проблеми збереження людиномірності та самоідентифікації людини в умовах сучасної цифровізації, яка прискорюється, базується на теоретико-методологічних засадах теорії змін та дисипативних структур [7], теорії самоорганізації [8], принципів незворотності [7], теорії самоорганізованої критичності [9], самоадаптації, самореалізації та саморозвитку [10] в нових умовах.

Методи дослідження виконані в напрямку вектора постнекласичної філософії: парадигма складності, синергетика, психосинергетика, комплексний цілісний, концептуальне моделювання.

Мега статті – дослідити багатовимірність людини, дати авторське визначення людиномірності та людства, провести аналіз впливу техногенності та цифрових технологій на людську свідомість та надати людині підстави для цілісного життя та реалізації людського потенціалу в сучасному швидко мінливому світі сучасної цифровізації з урахуванням телеемпатії.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів. Спочатку поміркуємо про людиномірність, а саме поставимо мірність/багатомірність/розмірність людини, позначимо формулу свобод, доступних людині і на цій підставі розгорнемо подальше дослідження.

Граничне філософське питання: «Що є людина?» досі залишається без відповіді. Грецький софіст Протагор Абдерський на початку твору «Істина 2» близько 420 до н.е. стверджував «Людина – міра всіх речей, що існують, що вони існують, а неіснуючих, що вони не існують». Давньогрецькі філософи вважали, що якщо чуттєві сприйняття у людей різні, то й міра у кожної людини своя. І якщо людина може створювати більш багатомірні і багатогранні уявлення, тим яскравіше відповідатиме їм реальність. І поточний момент показує гармонійність/негармонійність реалізації цих уявлень. Для зростання здоров'я та реалізації потенціалу важливо визначати/розрізняти та підвищувати кількість мірностей, в яких діє людина, а також удосконалювати свої міри, ґрунтуючись і на почуттях у тому числі.

У соціокультурному середовищі сучасної цифровізації людина, якщо вона вибирає зберегти людяність, приречена усвідомити динамічну гармонію мір у своєму внутрішньому

Всесвіті доступних свобод у чотирьох сферах – спілкування (дух), відносин (душа), подій (розум), територій (тіло) [11]. Ці функції динамічні, рухливі і постійно прагнуть бути пригнаними одна до одної. Результатом їхньої взаємодії є певний пластичний стан, який і виявляє мірність людини. Перебуваючи у певному середовищі та отримуючи зовнішні впливи, людина на основі своєї мірності творить уявлення у свідомості з урахуванням свого досвіду на основі 12-мірної єдності [11]. Таким чином, зовнішні впливи та інформація перетворюються вже на знання людини, що призводить до розширення свідомості та реалізації потенціалу.

Сучасні умови експоненційного розвитку техніки (заміна фізичної праці людини, що призводить до гіподинамії) та цифровізації (заміна розумової праці, наслідком чого є гіпокогніція) несуть загрозу підміни власних уявлень з досвіду людини машинними алгоритмами, ніби відтинаючи людину від зв'язку зі своїм внутрішнім Всесвітом і від себе. Природний комплексний захід, який постійно відтворюється і вдосконалюється в результаті підвищення майстерності людини поєднувати/трансформувати/сплавляти внутрішні почуття та зовнішні впливи на основі нероздільності/неслиття зазначених чотирьох свобод починає заміщатися цифровою. І виникає питання: як людині співвідносити цифрову міру із мірою природною? Виникає проблема осмислення та інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ) у життя людини таким чином, щоб вони служили розширенню людського досвіду, а не його пригніченню або заміщенню [12].

Важливо усвідомити, що мірність людини – це не гармонізація різних заходів, а динамічний процес. Не просто гармонія як зафіксований стан, а стан, що характеризується пластичністю, рухливістю і, отже, динамічністю. Тобто, знову ж таки, коли ми не просто говоримо про якийсь поєднання духу, душі, розуму і тіла, а ми говоримо про рухливу конструкцію. Це суто синергетичний підхід, коли не просто там щось уявляється гармонійним, а це все у процесі, це все у русі. Це характеризується саме пластикою, ритмом, напевно, це й задає міру. Людська міра – це чиста пластика.

Певною мірою це узгоджується з багатомірною психосинергетикою професора Ірини Вікторівни Єршової-Бабенко [2]. Психосинергетика займається дослідженням психіки людини як гіперсистеми синергетичного порядку, уявленням її як надскладної психомірної.

У психосинергетиці йдеться про поняття «психомірне середовище» на кількох рівнях її розуміння:

- 1) це внутрішньопсихічне середовище, яке породжує в собі сама людина (його особистість і організм, допускаються інші внутрішньосередовищні види і механізми «пам'яті»);
- 2) це зовнішньопсихічне середовище як продукт відносин людини з іншими внутрішньо- та зовнішньо-психічними середовищами окремих людей, груп, колективів, творів мистецтва тощо;
- 3) а також його відносин із соціумом, природою, космосом та інформацією.

Психосинергетика акцентує увагу на певною мірою вже готовій людині (всередині себе розрізняючи те, про що йдеться в цій статті).

Постнекласична концептуальна модель психосинергетики (нова філософська категорія) «ціле в цілому» [автор І.В. Єршова-Бабенко, 1991] представляє взаємодію «різнокісних» цілей у метасистемі. Системи різного класу, які з'єднуються у єдину метасистему, розглядаються ні з позиції «частина – ціле», ні як частини одного цілого, а як самостійні цілі, включені в єдину цілу метасистему.

Концептуально-теоретичну модель психосинергетики «ціле в цілому» ми пропонуємо розширити до «ціле в цілому із цілого для цілого з цілим» = «цілісний процес

в цілісному організмі з цілісної свідомості для цілісного життя з цілісністю природи» збільшення обсягу реалізації єдності.

Ми вважаємо, що людство – це наднаціональний планетарний організм, який взаємодіє з навколишнім середовищем і формує його на основі своїх фізичних, біологічних, психічних, культурних і наукових проявів. Через живе спілкування про суть суцього і передачу знань крізь покоління людство як смислова мережа породжує уявлення про Всесвіт [13].

Біологічна основа людини не підвладна людині, вона розвивається своїм ходом і вона не вдосконалюється, а інформаційна складова людини підвладна їй, і вона вдосконалюється семимільними кроками. Між ними збільшується розрив, і людина для того, щоб компенсувати цей розрив, змушена застосовувати техніку замість себе, бо техніка не продукує інформацію, техніка не змінюється ні інформаційно, ні у своєму тілі механічному/технічному. А людина в процесі розвитку технологій і техніки потрапляє у пастку, з'являється розрив між тілом і думкою. Людина не може піти шляхом компенсації цього розриву, вона не підтягує своє тіло. Адже властивості тіла задані людською природою раз і назавжди.

Людина – це поєднання тілесності та розуму. Тіло повільне, а розум швидкий. В процесі дослідження методами синергетики ми звертаємо увагу на цей розрив. У синергетиці коли мова йде про ефект розриву, вважається, що коли розрив збільшується, система руйнується, вона гине, тому що компенсаторні механізми не встигають компенсувати цей розрив, перестають чути одне одного тіло і розум, настільки вони далекі одне від одного. Замість того, щоб знайти компенсацію розриву (прискорити тіло або сповільнити розум), людина не знаходить нічого іншого, окрім як ввести в ситуацію сторонню одиницю – техніку/машину, що не має чуттєвості, що не є ні тілом, ні розумом. Вона від початку інша за суттю. Це як імплантант, який викидається, якщо він не приживається. А техніка не може прижитися, в ній не враховано ні біологічне походження людини, ні її розумова реалізація. Вони не відповідають одне одному, хоча є спроба вкласти одне в інше. Чому людина гине від заліза в дорожньо-транспортних подіях? Тому що її тіло м'якше за залізо. Вони різні, вони не відповідають одне одному, різнокласні.

Цифровізація – автоматизація фіксації акту розрізнення; це процес переходу від аналогових форм даних, процесів та інструментів до цифрових. Цей процес охоплює застосування інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) для оптимізації, автоматизації та поліпшення різних аспектів життя, бізнесу та управління.

У якому світі ми живемо? Трансформація соціокультурного середовища тісно пов'язана із проблематикою машини і цифровізації. А людиномірність – це поняття, яке включає чуттєвість. У машин немає чуттєвості. У машин є задана міра. А в людини міра задається можливістю організму, а оцінка вже пов'язана з особистісними цінностями (виховання, сім'я та освіта).

У новому світі не можна мислити та діяти по-старому. Потрібні нові соціокультурні основи трансформаційних змін суспільства – *етос*, *пафос*, *логос*. При цьому *етос* – джерело *етики*, *пафос* – джерело *естетики*, а *логос* – джерело *наукового пізнання*.

Тепер ми потрапили у світ цифровізації і в нас виникає цифрова етика та інша естетика і при появі штучного інтелекту виникають інші можливості пізнання [14], у нас виникає інший логос. І тоді етос, пафос та логос слід розглядати в умовах іншої цивілізації. Існуюча архітектура суспільства не справляється з тими викликами, які висуває нову дійсність: військові конфлікти, енергетична криза, інформаційна надмірність, забруднення довкілля та зміна клімату, постійні зміни та постійний стрес. У цьому не розглядаються стратегії інших методів формування соціуму.

Потрібна нова культура, яка спирається навіть на інноваційний інтелект. Поєднання інших соціокультурних засад та інновацій призведе до появи *цифрового етосу* або *цифрової етики*, *цифрового пафосу* або *цифрової естетики*, *цифрового логосу* – взаємодія інноваційного інтелекту зі штучним призведе для нових можливостей наукового пізнання [14].

В результаті отримуємо нові засади для соціокультурної трансформації.

Для зміни структури суспільства доцільно розширити ядро суспільного договору до 12-ти мірної єдності [11] та використовувати можливості оновленого комунікаційного середовища. І тоді на цій основі у нас і з'являється інша соціокультура – культура писемного слова, культура відеозвернення, культура спільності та узгодження, все, що пов'язано з крауд-рішеннями.

Людина може зробити тільки те, що сама собі відкрила. І те, що сьогодні відбувається з машинами, ми передаємо машинам ті якості, які у нас були відкриті. І ми дедалі більше тих відкритих якостей передаємо машинам. Машини через те, що є однозначність, підвищують свою швидкість, але ці швидкості нелюдиномірні, а людина, отримавши прискорення тих властивостей, які є в неї, нові властивості у себе не відкриває.

Тому ми бачимо, що технології з кожним роком стають все більш досконалішими, а людина, яка користується цими технологіями, стає дедалі спрощеною. І ми не маємо появи нових якостей людини. І тут постає питання: а яка якість може бути розвинена у людини внаслідок сучасних умов?

Пропонуємо можливе вирішення цього питання – вихід на *телеемпатію* як нову стратегію чи нове розуміння глобальності. Усвідомлення того, що ми живемо у великому світі та необхідність сформувати навичку «слухати і чути Іншого».

Емпатія – це здатність співпереживати. *Телеемпатія* – здатність співпереживати на відстані. Співпереживати чому? І тоді ми виходимо на мову, ми виходимо на спілкування і, можливо, наше спілкування у цифровому середовищі може стати більш ефективним, якщо ми по-іншому почнемо ставитися до слів, які народжуються у нас у діалогах в цифровому середовищі. Це дозволяє на великих відстанях одночасно створювати відповідальне спілкування. І це відповідальне спілкування можна потім масштабувати одразу на великі відстані.

І як нам тоді діяти, коли все пов'язано з усім, коли локальне бере участь у глобальному, а глобальне бере участь у локальному. І, можливо, ми йшли від локальних спільнот, потім за допомогою технологій ми дійшли до глобального світу, за допомогою цифровізації ми дійшли до глобальної зв'язаності і тепер можливо нам повернутися потрібно в локальність і цю локальність ув'язати на іншому рівні з глобальністю. Тоді у нас виникає глокальність. Ось нам здається, на якому порозі ми зараз стоїмо і ще один із ключових моментів – зараз рішення спільноти в основному приймається за рахунок голосування. Голосування – це, як відомо, загальна думка. Сучасна цифровізація дає змогу не голосувати, а погоджуватися. Але це можливо тільки в тому випадку, якщо ми підвищуємо норму відповідальності до кожного слова. Тоді, якщо за допомогою слів ми формуємо образи майбутнього і сьогодні образи майбутнього створює маленька група і всім нав'язує і, причому, майбутнє нав'язує всім одне й теж саме, можливо, ми тоді потрапляємо у світ, коли ми по-іншому організуємо наше майбутнє? І тоді цілком можливо ми заходимо у багатоваріантне майбутнє і тоді, можливо, нам потрібно навчитися не тільки синхронізуватися, а й синкайрізуватися, освоюючи властивість часу Кайроса. Тоді, можливо, нам потрібно навчитися спільно мріяти, тому що мрія сьогодні не є якимось обов'язковим аргументом

спільноти. Але в дитинстві наша швидкість пізнання дуже пов'язана з цією здатністю фантазувати, мріяти.

Цілком очевидно, що ми виходимо на проблематику світу та на телеемпатію. Нова інтерпретація проблематики глобальності, тобто, ми всі живемо в одному великому світі, нікуди з цього світу вийти за межі ми не можемо. Отже, ми змушені приймати ту чи іншу людину лише тому, що ми в одному світі. А якщо приймати Іншого, то емпатію можна проінтерпретувати як «чути та слухати» Іншого. Але знову ж таки це можливо тільки в тому випадку, якщо ми виходимо на рівень великого глобального світу. Як нам спуститися потім на рівень мікро-? Я не знаю, чи потрібно спускатися і чи потрібно тут щось прогнозувати і якимось ось навіть артикулювати, тому що... швидше ми маємо повернутися до стратегії спекулятивної філософії, щоб не нав'язувати людині якісь правила гри: вона має бути емпатичною, він має бути такою. Виключити цю етичну складову, нехай людина сама вирішить, за винятком одного – почув іншого та зрозумій, що ми живемо в одному світі та перебуваємо в одному човні. Якщо говорити про телеемпатію як про нову стратегію або нове розуміння глобальності. Ось фактично спроба вирішити ті виклики, які готує нам машина та цифра.

Здатність чути і почути, перебуваючи на відстані, але через те, що співрозмовники до слів шанобливо ставляться і виникає ця інтенція почути іншого, чути іншого і при цьому, усвідомлюючи, що кожен далі продовжує в цьому ж контексті (утримування контексту), це і дозволяє узгоджуватися – інша здатність на відстані, інше ставлення до слова, мови.

Від здатності «слухати і чути» власне народжується мова. Важлива повага до мови, до народженого з слухання і чуття слова. У цьому плані слово дійсно народжується в контексті, якщо розуміти світ як сплетення та переплетення контекстів, контекстуально. Ось і можливі стратегії для перемелювання тих викликів, які готує нам машина та цифра.

Ефект емпатії – це пряма залежність від того, як людина слухає, так інший і каже. Коли з кимось спілкуємося, бажано донести так, щоби інший почув. І тому це вже не просто хтось конкретний сказав, а саме людина так змогла сказати, бо був той, хто це слухав. Реально для створення, креації в комунікаціях важлива наявність того, хто говорить, і того, хто уміє «слухати і чути». Якість слухання задає якість сказаного.

Особливості телеемпатії (емпатії на відстані). У цифровому середовищі емпатія має долати бар'єри, пов'язані з відсутністю фізичного контакту. Це включає здатність відчувати і співпереживати через текстові повідомлення, електронні листи, відеодзвінки та інші цифрові форми спілкування.

Телеемпатія є важливою метанавичкою в сучасних метакомунікаціях. В умовах, коли цифрові технології є основним засобом комунікації, здатність виявляти телеемпатію стає необхідною навичкою для ефективної взаємодії. Це особливо важливо у багатонаціональних та мультикультурних контекстах, де комунікаційні нюанси можуть значно відрізнитися.

Освоєння телеемпатії допомагає людям адаптуватися до мета-комунікаційних можливостей сучасних комунікаційних технологій, покращуючи міжособистісну взаємодію та співпрацю у цифровому світі.

Таким чином, розвиток телеемпатичних навичок стає важливою частиною навчання *soft-skills* в цифрову епоху, дозволяючи людям краще адаптуватися до способів цифрового спілкування і взаємодії, що постійно змінюються.

Завдяки цифровізації створено комунікаційне середовище безпрецедентних можливостей, а людина не має навичок ефективного спілкування в ній. За фактом середовище спілкування стало нелінійним, неоднорідним, багатовимірним, різномірним. Як створити відповідальне спілкування?

Звідки виникає потреба мови? Як з'являється мова? За Валерієм Куринським, мова – це експламація/вигук [15]. Коли дитина росте, у нього виникає внутрішнє напруження, у нього виникає потреба відкритися світові і тому, коли ми говоримо, ми відкриваємося світові.

Що таке мова? Звідки вона народжується? У 1932 р. І.П. Павлов ввів поняття «сигнальної системи» як центрального у його вченні про закономірності роботи мозку. За І.П. Павлову у людини *дві сигнальні системи: перша сигнальна система* є і в тварин, і в людини, вона забезпечує сприйняття безпосереднього впливу, сигналів довкілля за допомогою аналізаторів (безумовні рефлекси) і *друга сигнальна система* є тільки у людини – сигналом для реакції організму в цьому у разі служать слова, за допомогою яких люди описують все, що дізнаються про навколишній світ через органи почуттів, слова вживаються для узагальнення (мова як сигнал сигналів).

На нашу думку у людини є **три сигнальні системи:**

перша сигнальна система – це зовнішні впливи, інформація "заходить" всередину (безумовні рефлекси);

друга сигнальна система – це система внутрішніх станів, яка ускладнюється в результаті життя і в людини виникає потреба все більше розрізнити свої стани і відкривати це світу, організація внутрішнього Всесвіту (тигль, де відбувається сплавлення зовнішніх впливів з внутрішнім Гласом, формується людиномірність), система безумовних рефлексів та станів (можливість затримки);

третья сигнальна система – із внутрішнього світу виходить дія назовні як мова (мова як сигнал сигналів).

Мова виникає з *другої сигнальної* системи шляхом розрізнення станів та осяянь людини. Саме вона дозволяє створювати складні сигнали і чути складні сигнали. І тоді людина має можливість врахувати цей момент «слухати і чути», а не тільки реагувати.

Іншими словами, *три сигнальні системи:*

перша сигнальна система – **самоорганізація фізіо-біологічних реакцій;**

друга сигнальна система – **самоорганізація психо-когнітивних стимулів;**

третья сигнальна система – **організація соціокультурних кодів.**

Тому одна справа, коли читати записані знаки, а інша справа ще відчутти стан, з якого людина звучала. І ось, відчуваючи ці стани, і з'являється зовсім інша глибина, тоді людина може почути іншого, тобто, коли читаємо знаки, то просто слухаємо, а от коли людина ще починає співпереживати тим станам, з яких людина звучить, тоді вона занурюється в її внутрішній контекст, її внутрішній Всесвіт. І тоді починає відкриватися те, що неможливо почути у цих знаках. Воно ніби перебуває за цими знаками. І тоді ось це ірраціональне і раціональне починає перебуває в певній нероздільній єдності. Це дуже важлива річ, своєрідний розвиток парадигми/розуміння складності. Це не просто складність, а відповідь на запитання: Як? Операційна складова складності – як ми цю складність висловлюємо та як намагаємося впоратися/засвоїти цю складність.

Витерпіння впливу – організація зв'язків (момент, пов'язаний із самоорганізацією і, отже, крик чи голос, чи мова – це вихід, скидання напруги, той самий якісний стрибок, який дозволяє нам не просто бути пасивними у випробуванні впливу, не просто бути пасивними в організації зв'язків – такий як би автоматизм в організації зв'язків), а тут вже присутня така цілеспрямована діяльність у встановленні цих зв'язків. Ось тут ми, напевно, вже після голосу, що пролунав, або почутого чи виданого голосу чи крику ми, напевно, можемо сказати, яка із мір домінує і превалує, і заважає іншій мірі. І тоді ми, можливо, знижуємо інтелектуальну активність, наприклад, і починаємо займатися фізкультурою.

У полілогах важливо розрізнати вектор та тензор. Тобто тензор – це сума спрямованих векторів. І коли ми живемо в монологах, то ми векторами один одного б'ємо. Інша справа, коли людина зазнає і відчуває як всередині у неї виникає певна напруга і, коли вона її не відразу видає, а накопичує один вектор, інший вектор, що виникає, третій і всередині виникає складний тензор і цей складний тензор всередині людини виплавляє те, чого раніше у ньому було. І ось тоді людині ще потрібно те, що вона зазнала утримати в контексті і віддати назад вже як зворотний зв'язок. По суті, слово – це Світло ловити, те світло, яке спіймало, потім своє світло усвідомило і це світло, осяяння (зоря, осяяло) це якраз у нас виникає ось ця система внутрішніх станів – це, можна сказати, система генерації світла пізнання, світло свідомості, яке у людини відбувається. А тоді мова стає тим несучим інструментом, за допомогою якого ми й генеруємо це світло. Це і є функція *другої сигнальної системи* людини. І тоді третя сигнальна система – це як сигнал сигналів. Але *звідки* з'являється сигнал сигналів? З *другої сигнальної системи* шляхом розрізнення станів та осяянь людини. Саме вона дозволяє створювати складні сигнали і чути складні сигнали. І тоді людина має можливість врахувати цей момент «слухати і чути», а не тільки реагувати.

Ось де виникає мова? Напруга, що виникає від багатьох сил, які впливають, тобто, напруга та накопичення енергії, яка потребує якогось виходу. І коли ми говоримо, що цей вихід трапляється як крик або як голос, який потім запускає механізм або починає працювати цей автомат мови (автомат у грецькому сенсі слова, це не машина, це система, що просто відтворюється). Тобто спочатку накопичується, накопичується, накопичується, потім воно сплавляється там, коли два протилежні початки стикаються між собою, потім видається звук, ось той самий крик, який і запускає механізм і друга і перша *сигнальні системи* І.П. Павлова починають по-новому працювати. У будь-якому разі, вони починають працювати в якомусь артикулованому режимі.

І ось тут важливий момент – це уповільнення. Коли ми з цифрою спілкуємося, вона миттєво реагує, а коли з людиною спілкуємося, щось даємо і для того, щоб у нас виник діалог, а не монолози, йому потрібно сповільнитися, у нього щось відбувається, відбувається ця переплавка ось якраз уповільнення і потім звідти раз! – на нових швидкостях щось відбувається. Людина щось сказала і потім через якийсь час, не відразу почула зворотний зв'язок і ось ця здатність сповільнюватися, вона якраз таки важлива для цієї переплавки. І якщо людина не може сповільнюватися, у неї пластичності не буде.

Відбувається не фізичне торкання, а процес пригонки/пригнаності одного елемента до іншого. Коли ми говоримо «доторкнувся», є таке поняття у німецькій естетиці «ласка», коли ми пестуємо щось. І коли ми відчуваємо ласку, добрість чи милість дотику – це коли одна з деталей або один із процесів пригнаний до іншого. Ось цей момент пригнаності одного до іншого, що власне і забезпечує пластичність системи. Стан пригнаності набагато важливіший, ніж фізичний контакт. Тому що фізичний контакт фіксується, і ми тут уже нічого зробити не можемо. А ось як ласка, як гра якихось рухів дозволяє виявляти пластичність.

Коли два об'єкти зближуються, то між ними виникає певне поле і спочатку це поле починає впливати один на одного і якщо ми відчуємо це поле, то у нас виникне якийсь напрямок, разом ми почнемо кудись рухатися. Тобто, ми почнемо рухатися не одне в одного, а одному напрямку. А якщо летимо з великою швидкістю, то ми не помічаємо ущільнення, цього поля ми не бачимо і тому ми починаємо стикатись і в результаті входимо в жорстку зчіпку і пластичність зникає. Гине і одне тіло, і інше тіло, які ось так ось зіткнулися. Та й звідси нам тоді треба рухатись у з'єднання, а не в об'єднання. І тоді ось те, що спочатку ви сказали, що весь світ перебуває в певній єдності і якщо вже ця єдність є навіщо мені

потрібно об'єднуватися? Мені потрібно в цій єдності навчитися виявляти цю свою самість в умовах цієї взаємодії.

Таким чином, філософія людиномірності є ключовим інструментом для осмислення та формування майбутнього суспільства, в якому технології, етика та людський вимір перебувають у постійній взаємодії згідно з новою концептуальною моделлю Єзерсько-Гончарової «цілісний процес у цілісному організмі з цілісної свідомості для цілісного життя з цілісністю природи» для збільшення обсягу реалізації єдності.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Мірність людини – це не просто гармонія окремих мір як зафіксований стан, а стан, що характеризується пластичністю, рухливістю і, отже, динамічністю. Цей стан характеризується якраз пластикою, ритмом, напевно, це й задає міру. Людина – це такий плавильний котел, це такий ось тигель, де сплавляються сили, що здійснюють на нього вплив, рухлива істота і може існувати тільки тоді, коли знаходиться в такій рухливості. По суті, чотири свободи – спілкування, відносин, подій та територій – це саме те, де і відбувається переплавлення і, коли це переплавлення відбувається, пластичність залишається, а якщо воно безмірно завантажується, то в результаті виникає ригідність, кістковість, людина стає машинним алгоритмом.

Філософія людиномірності як інструмент осмислення змін соціокультурного/комунікаційного середовища внаслідок цифровізації пропонує рамки для розуміння місця та ролі людини в швидкозмінному світі, осмислення та інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ) в життя таким чином, щоб вони служили розширенню людського досвіду для збереження людиномірності та роста здоров'я, а не його пригніченню або заміщенню.

Феномен спілкування у цифровому середовищі – *телеемпатія* є важливою мета-навичкою для адаптації до мета-комунікаційних можливостей сучасних комунікаційних технологій, покращуючи ефективність міжособистісної взаємодії та співпраці у цифровому світі. Це особливо важливо у багатонаціональних та мультикультурних контекстах, де комунікаційні нюанси можуть значно відрізнятися. Розвиток телеемпатичних навичок стає важливою частиною навчання *soft-skills* в цифрову епоху, дозволяючи людям краще адаптуватися до способів цифрового спілкування і взаємодії, що постійно змінюються.

Людина має три сигнальні системи:

перша сигнальна система – самоорганізація фізіо-біологічних реакцій;

друга сигнальна система – самоорганізація психокогнітивних стимулів;

третья сигнальна система – організація соціокультурних кодів.

Концептуальна модель Єзерського-Гончарової «цілісний процес у цілісному організмі з цілісної свідомості для цілісного життя з цілісністю природи» дозволяє збільшити обсяг реалізації єдності, надає підстави для цілісного життя та реалізації людського потенціалу в сучасному швидко мінливому світі сучасної цифровізації з урахуванням телеемпатії, що сприяє формуванню майбутнього суспільства, в якому технології, етика та людський вимір перебувають у постійній взаємодії.

Список використаної літератури

1. Добронравова І.С. Синергетика: становлення нелінійного мислення. К. : Либідь, 1990. 147 с.
2. Єршова-Бабенко І. В. Психосинергетика : монографія. Херсон : Гринь Д.С., 2015. 488 с.
3. Yershova-Babenko I. Hypertheory “brain-psyche-mind-consciousness” – is post-non-classical general solution of the problem and the methodology of the study of psychometry. Norwegian Journal of development of the International Science. N 29. 2019. P. 45–50.

4. Kochubey N.V. Synergetic concepts in non-linear contexts (networks, management, education) : Monograph. Germany : Palmarium Academic Publishing. 2013. 258 s.
5. Богатая Л. Н. На шляху до багатомірного мислення. О. : Печатний дім, 2010. 372 с.
6. Мелков Ю. О. Людиновимірність постнекласичної науки : монографія. К. : ПАРАПАН. 2014. 254 с.
7. Ilya Prigogine, Isabelle Stengers. ORDER OUT OF CHAOS. Man's new dialogue with nature. Heinemann. London. 1984. 430 p.
8. H. Haken. Synergetics. An Introduction. Nonequilibrium Phase Transitions in Physics, Chemistry and Biology, 3., erw. Aufl., Springer, Berlin, 1983.
9. Bak P., Tang C., Wiesenfeld K. Self-organized criticality: An explanation of 1/f-noise. Phys. Rev. Lett. 1987. Vol. 59. pp. 381–384.
10. Єршова-Бабенко І. В. Філософське подання психіки в аспекті проблеми єдності (цілісності) людини у філософії і методології науки. *Ідеї. Філософський часопис. Спеціальні наукові випуски*. 2021, №3(17). С. 56–64.
11. Єзерський В., Гончарова О. Концепт 12-мірної єдності соціокультурного середовища для самоорганізації спілкування та відносин у сильно нерівноважних станах. *V Міжнародна наукова конференція здобувачів вищої освіти, молодих вчених та науковців «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства», 25-26 травня 2023 року, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*. С. 27-30.
12. Stovpets, O., Borinshtein, Y., Yershova-Babenco, I., Kozobrodova, D., Madi, H., & Honcharova, O. Digital technologies and human rights: challenges and opportunities. *Amazonia Investiga*, 12(72). 2023. 17-30. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.72.12.2>
13. Honcharova O. THE GREAT WAR OF CIVILIZATION – THE WAR BETWEEN MACHINE ALGORITHMS (MA) AND HOMODOX / INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE «THE DAYS OF SCIENCE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY-2023», May 11-12, 2023 (ABSTRACTS) – Kyiv: Publishing centre «Kyiv University». 2023. P. 615 – 623.
14. Гончарова О., Єзерський В. Маніфест цифрової етики іновачійного інтелекту. *Південноукраїнські наукові студії: VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 04-05 грудня, 2023 р.)*. С. 72-76.
15. Курінський В. Українська постпсихологічна автодидактика. Саміт-книга. 2020. 472 с.

THE PHILOSOPHY OF HUMAN-DIMENSIONALITY AS THE BASIS OF TELE-EMPATHY IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Olha Honcharova

State Institution «South Ukrainian

National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,

*Faculty of Social Sciences and Humanities, department of philosophy, sociology and management of
socio-cultural activity*

Staroportofrankivska St., 26, 65000, Odesa, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1025-375X>

The urgency of the problem lies in the fact that the emergence of modern technologies and rapidly growing digitization has led to both new opportunities and an unprecedented global crisis. The world is becoming more and more non-human, where less and less space is given to human and humanity. And the urgent problem is recreating the place and role of a person and preserving humanity in the rapidly changing technological (global) world of modern digitization. Moral regulation of cognitive and technological

activity is important. Adaptation to new challenges requires a reassessment and modification of the limiting values of worldview universals that define culture. This became the subject of the philosophy of human-dimensionality.

The goal of the study is to develop the foundations of the philosophy of humanism for its preservation and development/improvement of teleempathy in the new reality, where the boundaries between people and information technologies are becoming more and more blurred, in the conditions of metacommunication, information overload, exponential improvement of the technical environment, and constantly growing digitalization.

The results of the research are the actualization of the question of the need to develop a philosophy of human moderation as a key tool for understanding and shaping the future society, in which human/consciousness, ethos/ethics/values and modern information technologies are in constant interaction. The importance of teleempathy as a meta-skill for effective interaction and adaptation to the complexities and subtleties of modern meta-communication technologies in multinational and multicultural contexts is shown. The concept of the third signal system (or rather, located between the first and second systems according to I.P. Pavlov) is introduced – the system of internal human components and the formation of their representations, which becomes more complicated in the course of life.

Key words: human, human-dimensionality, humanity, digitization, digital ethos, digital pathos, digital logos, teleempathy, three signal systems